

Hanna Andruszko

"Ten years, Ten trends. The Digital Future Report. Surveying the Digital Future. Year Four", Los Angeles 2004 : [recenzja]

Biblioteka 9 (18), 219-224

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HANNA ANDRUSZKO

Ten years, Ten trends. The Digital Future Report. Surveying the Digital Future, Year Four, University of Southern California, Los Angeles 2004, ss. 105.

Wirtualizacja usług bibliotecznych, przejawiająca się coraz częstszymi kontaktami z czytelnikami poprzez strony WWW, powinna skłaniać do głębszego zainteresowania się przeróżnymi badaniami i sondażami dotyczącymi nowoczesnych technologii. Na przykład amerykańska firma NOP World¹ postanowiła dowiedzieć się, ile czasu mieszkańcy różnych kontynentów korzystają z czterech najważniejszych mediów: radia, telewizji, komputera (internetu) i słowa drukowanego. Efektem badań jest między innymi konstatacja, że „świat więcej klika niż czyta”.

Także w Polsce Centrum Badań Opinii Społecznej² prowadzi sondaże dotyczące wybranych aspektów internetu.

Wynika z nich, że już 41% Polaków w kwietniu 2005 posiadało w domu komputer, w tym 24% z dostępem do sieci.

Chciałabym jednak zwrócić szczególną uwagę na kompleksowy i wieloaspektowy, coroczny (czwarty) raport Digital Future Project, omawiający wykorzystanie technologii on-line w Stanach Zjednoczonych. Jest on częścią World Internet Project organizowanego i koordynowanego przez USC Annenberg School Center for the Digital Future. W pracach WIP uczestniczy dwadzieścia krajów obu Ameryk, Europy i Azji, wśród których nie ma Polski.

Projekt ten powstał w ślad za dynamicznym rozwojem nowych technolo-

¹ Sondaż wśród 30 tys. respondentów z 30 krajów (europejskich, azjatyckich, afrykańskich, amerykańskich i w Australii) przeprowadzono w 2004/2005 roku. Wyniki badań firmy NOP World przedstawiono w tekście kursywą, <<http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,53600,2793550.html>>, [dostęp 30.06.2005].

² W dniach 4-7 marca 2005 CBOS zbadał reprezentatywną grupę 1025 Polaków. Wszelkie uwagi dotyczące tej analizy zaznaczono w tekście drukiem pogrubionym, <<http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,53621,2654385.html>>, [dostęp 14.04.2005].

gii, zmieniających oblicze naszego świata, zwłaszcza Internetu, który jak już wspomniano, staje się rywalem drukowanych źródeł informacji. Korzystając z doświadczeń badaczy kultury i mass mediów, a zwłaszcza telewizji, planuje się od początku monitorowanie zmian w życiu społecznym, jakie niesie Internet. Wiele z tych aspektów pominięto podczas rozwoju telewizji (powstałej generalnie w latach 40-tych ubiegłego wieku) i dziś nie można już tego nadrobić. Badanie zjawisk związanych z siecią, pozwala na uchwycenie ewolucji globalnej komunikacji i jej wpływ na inne procesy społeczne już od samego początku, a nie post factum.

Obiektem badań ankietowych jest ponad 2 tys. gospodarstw domowych w Stanach Zjednoczonych. Co roku analizuje się wpływ sieci (bądź jego brak) na życie mieszkańców, monitoruje się zachowania użytkowników, jak i tych którzy nie posiadają jeszcze mediów elektronicznych. Systematyczne badania obrazują zarówno zmiany krótkoterminowe oraz dotyczące zachowań całej generacji, stylu życia, potrzeb i sposobów wykorzystania komputerów.

Badania te oprócz oczywistych celów poznawczych, mają swój wymiar praktyczny. Ich wyniki wpływają na podejmowane przez rząd i przemysł konkretne decyzje. Do współpracy włączono następujące korporacje (będące często na rynku konkurentami) i instytucje: National Science Foundation, Hewlett-Packard, Accenture, America Online, Time Warner Companies, Microsoft, Merrill Lynch, Sony, Verizon, SBC, Disney, DirecTV, National Cable Television Association, National Cancer Institute.

Przedmiotem analizy są:

- internauci – kto jest on-line, a kto nie,
- media i ich wykorzystanie,
- zachowania konsumentów,

- formy komunikacji,
- aspekty społeczne.

W sumie badanych jest ponad 100 aspektów, które pomagają zrozumieć, jak Internet zmienia nasz świat i nasze zachowania.

Internauci

Jak wynika z dotychczasowych badań, przeciętny Amerykanin korzysta z Internetu 12,5 godz. w tygodniu. Nawiasem dodam, że Polacy z wynikiem 10,6 godz. sytuują się znacznie powyżej średniej światowej, wynoszącej 8,9 godz. tygodniowo. Najbardziej popularne jest korzystanie z poczty elektronicznej, a następnie poszukiwania on-line aktualnych informacji i wiadomości. W rankingu popularności na dalszych miejscach sytuują się pozostałe kategorie: hobby, rozrywka, zakupy, pozyskiwanie informacji medycznych i turystycznych, sprawdzanie kont bankowych i stanów na kartach kredytowych oraz gry komputerowe.

Najbardziej doświadczeni internauci (w sieci ponad siedem lat) gros czasu poświęcali na pocztę elektroniczną oraz szukanie stron webowych, związanych z wykonywanym zawodem i zainteresowaniami. Szczególnie, co oczywiste, wysokie i stałe było zainteresowanie Internetem osób pracujących w szkolnictwie. Podobną tendencję można zaobserwować w odniesieniu do nowych użytkowników będących on-line mniej niż jeden rok.

Wiek ponad 75% użytkowników sieci wynosił poniżej 55 lat. W ciągu czterech lat badań (od 2000 roku), wydłużył się czas wykorzystywania Internetu – z 9,4 do 12,5 godz. w ciągu tygodnia. Nowi internauci korzystają z sieci także dłużej niż cztery lata temu – z 6,1 do 7,2 godz. na tydzień. Wzrósł także udział osób, które korzystają z tego medium w domu: np. w 1995 roku było takich

osób wśród internautów 1/5, a w 2004 roku jest ich prawie 2/3.

Jakkolwiek są jeszcze użytkownicy korzystający z telefonicznych połączeń z Internetem, to jednak od 2000 roku wzrosła (ponad 300 %) liczba odbierających poprzez broadband (zarówno przez modemy kablowe jak i przez DSL). Ci ostatni użytkownicy spędzają znacznie więcej czasu on-line niż korzystający z Internetu za pośrednictwem modemów, często po prostu pracując w domu. Ciekawe, że jeszcze aż 24,1 % Amerykanów nie korzysta z Internetu, ponieważ 40 % z nich nie posiada komputera, bądź jest on niewystarczająco nowoczesny, by korzystać z sieci. Dotyczy to głównie Latynosów i Afroamerykanów oraz osób w wieku emerytalnym.

Interesującą kategorią są „electronic dropouts”, czyli ludzie którzy przestali korzystać z Internetu. Najczęściej wymienianą przyczyną w roku 2004 był brak dostępu. Powodem takich decyzji jest także chęć zachowania prywatności, czy wręcz bezpieczeństwa. Charakterystyczne, że 60% spośród osób, które przestały korzystać z sieci, twierdziło, że nic nie straciły, ale prawie 75% z nich planuje kiedyś powrót. W ostatnim raporcie z roku 2004 znacznie spadła liczba takich osób.

Media

INTERNET

W ciągu 10 lat rozpowszechniania się technologii on-line stała się ona jednym z najistotniejszych źródeł informacji. Internet był bowiem w 2004 roku, pośród bardzo doświadczonych użytkowników, postrzegany jako źródło informacji, wielokrotnie dystansujące pozostałe media.

Z drugiej jednak strony zmniejszyła się liczba osób, które uważają, że informacje internetowe są rzetelne i ak-

tualne. Ilość nie przeszła w jakość. Co więcej – liczba internautów, którzy uważali, że tylko połowa informacji jest aktualna i prawdziwa, wzrasta i po raz pierwszy przekroczyła 40 %.

Najwyższym zaufaniem cieszyły się strony WWW, bo aż 74,4 % respondentów uważało je za aktualne i rzetelne. Podobnie 73,5 % z nich ceniło informacje na rządowych stronach internetowych. Chociaż strony stworzone przez instytucje budzą zaufanie, to jednak mniej niż połowa zamieszczonych tam informacji uważana była za rzetelną i aktualną. Natomiast prywatne strony cieszyły się zaufaniem tylko 9,5 %.

Zauważono także częste, bo aż w ponad 65% zachowanie wśród ankietowanych, polegające na równoczesnym korzystaniu z Internetu i innych mediów – jednoczesnego słuchania muzyki z magnetofonu, korzystania z radia, oglądania telewizji lub rozmawiania przez telefon.

TELEWIZJA

Doświadczeni internauci oglądają telewizję w Stanach Zjednoczonych 4,8 godz. tygodniowo krócej niż pozostali i ta tendencja się od lat utrwała. Warto pamiętać, że Amerykanie średnio 19 godz. tygodniowo korzystają z tego medium, Polacy 15,9 godz., a średnia światowa wynosi 16,6 godz.

RADIO

Szkoda, że w omawianym raporcie nie wspomina się o tym medium, tak popularnym np. w Ameryce Południowej. W Argentynie słucha się radia aż 20,8 godz. tygodniowo, w Brazylii 17,2 godz. Polacy korzystają z tego medium aż o 4,5 godz. dłużej od średniej światowej, która wynosi 8 godz. W zbadanej trzydziestce ostatnie miejsce zajmują Chiny – 2,1 godz.

PRASA i KSIĄŻKI

Wydaje się, że kolejną słabością raportu jest pominięcie badania tradycyjnego czytelnictwa wśród osób korzystających z Internetu. Każdy inny sondaż będzie już mniej wiarygodny ze względu na inną grupę branych pod uwagę respondentów. Warto jednak pamiętać o takich krajach, jak Indie, gdzie przeznaczają się tygodniowo 10,7 godz. na czytanie, czy Chiny – 8 godz. W ogonie plasują się mieszkańcy krajów uchodzących za awangardę społeczeństwa informatycznego: Tajwan – 5 godz., Japonia – 4,1 i Korea Płd. – 3,1 godz. tygodniowo. Wynik Polski pokrywa się ze średnią światową – 6,5 godz. Czytamy w Europie dłużej od Hiszpanów, Niemców, Włochów i Anglików, ale krócej niż Czesi, Rosjanie, Szwedzi, Francuzi i Węgrzy.

Zachowania konsumentów

Powoli wzrasta liczba dorosłych dokonujących e-zakupów, rosną także kwoty pieniężne i liczba sprzedawanych w ten sposób produktów. Z zakupów na odległość korzystają przede wszystkim użytkownicy najbardziej doświadczeni. Ponad połowa (55,6 %) internautów z tej grupy dokonywała tego typu transakcji, a 67% z nich stwierdziło, że odbywało się to kosztem zakupów tradycyjnych.

Wzrosła też liczba (z 64,7% w 2003 do 69,1% obecnie) klientów internetowych przeglądających towar w sklepach lokalnych, a następnie kupujących je on-line.

W ciągu ostatnich trzech lat spadało zainteresowanie bezpieczeństwem i zachowaniem prywatności podczas zakupów elektronicznych, ale wzrosła także liczba osób o nie sprecyzowanej opinii na ten temat (w badanym okresie się podwoiła). Można zaobserwować ciekawą zależność: im bardziej rosło wykorzy-

stanie Internetu, tym bardziej wzrastało doń zaufanie. Użytkownicy nie widzą rozwiązania problemu prywatności i bezpieczeństwa poprzez opłaty. Nadal osoby nie posiadające dostępu do sieci wykazują nieufność w stosunku do kart kredytowych. Na początku listy zagrożeń wymieniani są hakerzy. W 2004 roku ponad 74% respondentów obawiało się umiarkowanie lub bardzo przede wszystkim hakerów. Liczba ta ciągle wzrasta, co wynika bądź to z osobistych doświadczeń ankietowanych, bądź też doświadczeń osób z najbliższego kręgu: krewni znajomi, sąsiedzi. Niestety, owo poczucie zagrożenia ciągle wzrasta i – jak dotychczas – nie ma niczego, co mogłoby je zmniejszyć. Tylko 4% badanych uznało, że skutecznym remedium mogą być nowe przepisy prawne i regulacje rządowe.

Formy komunikacji

Najbardziej popularna jest poczta elektroniczna i jej wykorzystanie stale rośnie. Ponad 92% internautów w Stanach Zjednoczonych korzystało z tej formy komunikacji, co oznacza, że jej użytkownikami było aż 70,2% Amerykanów. Ponad 62% ankietowanych twierdziło, że sprawdzało pocztę codziennie lub częściej (w 2001 roku było 57,7%). Prawie jedna trzecia użytkowników sprawdziła pocztę kilka razy dziennie, co godzinę lub częściej (25,6% w 2001). Większość jednak twierdzi, że nie trzeba tak często sprawdzać poczty. Prawie połowa badanych uważa, że należy odpisać na list natychmiast lub tego samego dnia, natomiast pozostali proponują 2-3 dni i dłużej. Bardziej doświadczeni internauci (64,5%) uważają, że odpowiedzieć należy szybko – w ciągu 1-3 dni, a nowi użytkownicy odpowiadają na to pytanie w 45,9%.

Aspekty społeczne

Raport wykazuje, że Internet nie ma wpływu na długość czasu spędzanego z rodziną i przyjaciółmi. Prawie 15% dorosłych twierdziło, że dzieci spędzały zbyt dużo czasu on-line, a 46,2 %, że przy telewizji. Znaczna część dorosłych (75,5%) uważała jednak, że czas przeznaczony przez ich dzieci na surfowanie mieści się w normie. Liczba dorosłych, którzy uważają, że dzieci spędzają zbyt długo on-line po raz pierwszy od 2000 roku spadła. Internet nie wpłynął także znacząco na upodobania dzieci. Ponad 60% uczniów w wieku do 18 lat twierdziło, że sieć odgrywa niezwykle ważną rolę w procesie kształcenia, chociaż – zdaniem ich rodziców – nie znajduje to potwierdzenia w wynikach w nauce.

Ponad 90% ankietowanych uważało, że bardzo ważna jest dla nich wolność słowa. Jednak tylko 28,2% zgadzało się na tolerowanie stron internetowych zawierających – ich zdaniem – treści gorzące i niestosowne.

Przez wielu sieć postrzegana jest także jako narzędzie w życiu politycznym, przydatne w gromadzeniu siły politycznej lub służące do informowania społeczeństwa o pracy rządu.

Internet jest w coraz większym stopniu wykorzystywany w pracy i w domu. Stale wzrastała liczba osób, które kontynuują swoją pracę on-line w domu. Ci, którzy korzystają w pracy z sieci, najczęściej używają poczty elektronicznej oraz przeszukują strony web do celów zawodowych i prywatnych. Stale wzrastała liczba ankietowanych kojarzących wzrost swych kompetencji i produktywności z Internetem.

Bardzo ciekawe, także z polskiego punktu widzenia, było obserwowanie stopnia wykorzystania informacji medycznej on-line w Stanach Zjednoczo-

nych. W ciągu ostatniego roku już ponad 65% doświadczonych użytkowników i 24% użytkowników początkujących korzystało z tego typu dostępu. Poszukiwali oni tych informacji, gdyż są one bezpłatne, łatwo i szybko osiągalne, zapewniają dyskrecję i są szeroko rozpowszechnione. Większość nowych użytkowników (58,3 %) poszukiwała stron WWW rekomendowanych przez profesjonalistów (lekarzy, organizacje związane z ochroną zdrowia). Wyraźna była także tendencja, iż po pomyślnych poszukiwaniach on-line, internauci kontynuowali poszukiwania w zasobach medycznych i kierowali się do badań lekarskich oraz porad specjalistycznych. Amerykanie wspomagają się także informacją internetową podczas i po konsultacjach z lekarzami. Ponad 50% z nich przyznaje, że wiadomości, które znaleźli w Internecie kierują ich do specjalistów po radę i pomoc.

Lektura podobnych sondaży, odzwierciedlających często odległą w sensie geograficznym rzeczywistość, powinna nasuwać sporo analogii i wniosków dotyczących metodologii tego typu badań w Polsce. W naszym kraju bowiem nie prowadzi się takich kompleksowych analiz (bardzo szkoda), jedynie wyrywkowe ankiety np. przeprowadzane przez CBOS. Nawet tak skromne badania wykazują wysoką dynamikę zmian w Polsce. Dla przykładu podam, że od lutego do kwietnia 2005 roku wzrosła o 6% liczba posiadających komputery i o 3% osób z dostępem do Internetu. W sumie już 28% Polaków (wzrost w tym okresie o 2%) korzysta z sieci. Najmniej popularne jest korzystanie z usług bankowych on-line (mieścimy się w tendencjach światowych), gdyż tylko co piąty użytkownik logował się na tych stronach. Dla nas bibliotekarzy, optymistyczna jest tendencja coraz powszech-

niejszego korzystania z Internetu, gdyż ponad 40% użytkowników łączyło się ze stronami oferującymi darmowe programy, muzykę i filmy. Dużym powodzeniem cieszyły się także fora dyskusyjne (20%) i różne komunikatory (57%).

Już lada dzień polscy internauci, nie mówiąc już o użytkownikach światowej sieci, zaistnieją nie tylko w rankingach,

ale także w naszej bibliotekarskiej, wirtualnej rzeczywistości i zaczną nam zarzucać, że nie dysponujemy odpowiednimi e-źródłami, a nasze platformy i strony domowe dalekie są od doskonałości. To właśnie od nas zależy, by słowa, iż „świat więcej klika niż czyta” nie brzmiały zbyt dosłownie...